

ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ

Андрухів Ігор
(м. Івано-Франківськ)

ЛІКВІДАЦІЯ ГРОМАД ТА МОНАСТИРІВ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ТЕРЕНАХ СТАНІСЛАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В 1944–1960 рр.

Проблема релігійного життя та діяльності Римо-католицької церкви на теренах України в період Другої світової війни та повоєнні роки є актуальною і малодослідженою. Її актуальність визначається як національно-історичним, так і релігійним аспектами. Національно-історичний полягає в тому, щоб глибше пізнати історію польського народу і його Церкви та взаємовідносини з іншими націями і конфесіями на спільній території проживання в умовах радянської дійсності. А релігійний – дає можливість розкрити масштаби національно-духовного впливу Римо-католицької церкви на громадянство в умовах «єдино правильної» комуністичної ідеології. Слід зазначити, що в останні роки появилось ряд праць як у вітчизняній [1], так і польській історіографії [2], автори яких саме акцентують увагу на окремих з цих проблем.

Водночас у вітчизняній історіографії практично ще залишається «білою плямою» діяльність римо-католицьких громад у повоєнний період в окремих регіонах, у тому числі й на теренах Станіславської (з 1962 р. – Івано-Франківської) області. Тільки в окремих працях ця проблема згадується епізодично [3].

Саме цю прогалину і має на меті частково заповнити наше дослідження, яке ставить завдання проаналізувати причини ліквідації римо-католицьких громад та монастирів на теренах Станіславської області, розкрити механізми та хід процесу їх ліквідації, показати зловживання владних структур чинним законодавством у питанні забезпечення свободи совісті, узагальнити наслідки ліквідації Римо-католицької церкви на теренах області в 1944–1960 рр.

З поверненням у березні – вересні 1944 р. на терени західних областей України радянської влади у житті Греко-католицької та Римо-католицької церков настав трагічний період, що був пов'язаний з їх знищенням, оскільки вони представляли собою загрозу далекоглядним планам Кремля як у зовнішній, так і внутрішній політиці. Оскільки СРСР перетворився в «шторму» народів, де будь-яка вільнодумство та ідеологія, що йшла в розріз з марксистсько-ленінською, жорстоко придушувалася репресивними методами, то церкви в особі УГКЦ і РКЦ, які підпорядковувались Ватикану – головному ідеологічному ворогу радянської системи, кремлівському керівництву були не потрібні.

План наступу проти католицизму, почав визрівати у думці Сталіна та його оточення одразу ж після переможної Курської битви, що стала переломною у ході радянсько-німецької війни і відкрила перед СРСР не лише

перспективи звільнення країн Західної Європи від фашизму, але й поширення радянської системи співжиття. Єдиною потужною силою, що могла стати на заваді цього плану була добре організована і сильно централізована Католицька церква як в країнах Західної Європи, так і в західних областях УРСР.

До цього релігійного протиборства Кремль вирішив залучити Російську православну церкву (РПЦ), яку очолювали ієрархи, що старалися «не так на славу Богу, як для добра комуністичної партії» [30, с. 50]. РПЦ мала об'єднати і повести за собою в антикатолицькому русі православні церкви Західної Європи – Албанську, Болгарську, Грецьку, Кіпрську, Константинопольську, Сербську, Румунську, Чехословацьку.

Оскільки РКЦ не мала, як УГКЦ, «спільних коренів» з РПЦ і, відповідно, «возз'єднати» її з РПЦ було неможливо, то було використано досвід з «переселення» народів, який радянська система за час свого існування нагромадила достатній. Юридичні підстави були закладені Люблінською угодою, підписаною урядом УРСР та Польським Комітетом Національного Визволення 9 вересня 1944 р., за якою планувалося «добровільно і без примусу» переселити польських громадян з УРСР до Польщі, а громадян української, білоруської, російської та русинської національностей з теренів Підляшшя, Холмщини, Лемківщини та Надсяння, – в УРСР [27, с. 197]. Хоча радянський та польський уряди офіційно пояснювали необхідність цієї репатріаційної акції прагненнями розв'язати проблему етнічних меншин і їх «возз'єднання» з батьківщиною, проте вона мала чисто політичний характер, оскільки ніхто не питав це «населення», чи воно хоче переселятися. Якщо польський уряд, можливо, й отримав сприятливий момент щоб очистити національний генофонд від інших етноменшин, то радянський уряд виключно переслідував мету лише позбутися в західних областях УРСР римо-католиків, оскільки у вересні 1939 р., підписуючи договір про дружбу і кордон з Німеччиною, він «чомусь не захотів» возз'єднати українське населення Закарпаття з прабатьківщиною, хоча й мав таку можливість, а залишив їх в німецькій окупаційній зоні.

Переселяючи в 1944 р. переважно українське населення з Польщі, Кремлівське керівництво прекрасно усвідомлювало, що його без проблем можна буде влити в лоно РПЦ, оскільки більшість із них і так уже були православними.

На виконання Люблінської угоди РНК УРСР та ЦК КП(б)У прийняли 19 вересня 1944 р. спільну постанову «Про реалізацію угоди між Урядом Української РСР і польським Комітетом Національного Визволення з евакуації українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР», якою передбачалося переселити в Україну з Польщі 76106 сімей у складі 305806 осіб. Із них 66552 сім'ї (267640 осіб) мали розселити в східних областях України, а 9554 сім'ї (38166 осіб) – у західних, із них 1500 сімей у складі 6030 осіб – у Станіславській області [7, арк. 167-168].

На теренах західних областей було взято на облік 256428 польських

родин (797907 осіб), у тому числі на виїзд до Польщі – 233121 родину (675096 осіб), з яких станом на 1 жовтня 1945 р. було відправлено 158614 родини або 480483 особи [27, с. 241].

Усього за час депортаційної акції, що тривала з жовтня 1944 р. до серпня 1946 р., з Польщі було переселено 518219 осіб, з яких 488662 особи осіли на теренах УРСР (решта – в інших регіонах СРСР), у тому числі 42184 сім'ї було розселено в чотирьох західних областях, а саме: 9428 сімей – у Львівській, 5747 – у Дрогобицькій, 5370 – у Станіславській і 21639 сімей – у Тернопільській області [8, арк. 19].

Натомість із СРСР до Польщі було депортовано 1485137 осіб (117212 – у 1944 р., 723488 – у 1945 р., 644437 – у 1946 р.) [9, арк. 3], у тому числі з Станіславської області 26568 сімей (77930 осіб) [31, с. 276].

Категорично відмовились виїжджати до Польщі тільки 3471 сім'я (13573 особи), тоді як з Польщі не бажали їхати до УРСР 39454 сімей (155278 осіб), а 6340 сімей, які спочатку подали заяви на переселення, згодом відмовилися від свого наміру [31, с. 276].

З метою порівняльного аналізу зазначимо, що станом на 1936 р. на теренах Станіславського воєводства діяли такі етноконфесійні громади: 1) греко-католиків (1048306 віруючих, 542 парафії, 3 монастирі, 11 монастирських філій, 831 церква, 533 священники); 2) римо-католиків (191608 віруючих, 85 парафій, 14 монастирів, 207 костелів, 155 сьондзів); 3) вірмено-католиків (2130 віруючих, 6 парафій, 6 костелів, 7 священників); 4) іудеїв (149226 віруючих, 300 синагог, 78 рабинів); 5) караїмів (500 віруючих, 1 кенаса, 1 газан, 2 шамаші); 6) православні (217 віруючих у 8 повітах з 16, культових приміщень не мали); 7) старообрядці (130 віруючих, культових приміщень не мали); 8) євангельські християни (11658 віруючих, 6 парафій і 22 філії, 21 молитовний будинок, 27 пресвітерів); 9) баптисти (29 віруючих) [4, арк. 2-27, 30].

Значна кількість релігійних громад припинили своє існування на теренах області в 1939–1941 рр., особливо під час фашистського окупаційного періоду. Так, 29 грудня 1939 р. РНК СРСР схвалила «Положення про спецпереселення і трудове влаштування осадників, виселених із західних областей УРСР і БРСР», згідно з яким депортації підлягало 75 тис. сімей осадників. А 2 березня 1940 р. Раднарком прийняв чергову постанову про виселення із Західної України та Західної Білорусії у східні регіони СРСР членів сімей військовополонених, які перебували у таборах і в'язницях, колишніх офіцерів польської армії, а також співробітників польських тюрем, жандармів, розвідників, поміщиків, фабрикантів, чиновників державного апарату, учасників повстанських і контрреволюційних організацій, біженців з районів Польщі, що знаходилися під німецькою окупацією, а також тих, хто бажав виїхати з Радянського Союзу на зайняту німцями територію, але отримали від німецьких окупаційних властей відмову. Загальна кількість таких «неблагонадійних елементів» складала майже 25 тис. сімей [27, с. 136-138].

Станом на 25 січня 1940 р. на підставі складених списків із західних

областей підлягали депортації 17807 сімей у складі 95193 осіб, у тому числі 1837 сімей (9468 осіб) із 135 населених пунктів Станіславської області [27, с. 139]. Виселення відбулося 10–14 лютого 1940 р., під час якого у східні регіони СРСР було відправлено 17206 сімей у складі 89062 осіб, у тому числі 1810 сімей (9083 осіб) із Станіславщини [27, с. 153-154].

За час німецької окупації фашистами на теренах області було знищено 223920 мирних жителів [5, арк. 87] (у т. ч. 127352 осіб єврейської національності) і вивезено на каторжні роботи до Німеччини 68361 особу [6, арк. 12]. Приблизно третину від убитих і вивезених склали громадяни польської національності.

Але найбільше спричинилася до ліквідації Римо-католицької церкви радянська влада в 1944–1946 рр., виконуючи домовленості Люблінської угоди. Якщо станом на 1 жовтня 1944 р. на обліку в уповноваженого Ради в справах релігійних культів у Станіславській області значилося 92 римо-католицькі громади і 131 костел, то на 6 липня 1945 р. – лише 53 громади [10, арк. 111-112], а на 1 серпня 1946 р. – залишилося чотири общини з двома ксьондзами [23, арк. 64].

До серпня 1945 р. «добровільно» припинили свою діяльність на теренах Станіславщини всі римо-католицькі чоловічі та жіночих монастирі, зокрема: у Станіславі – отців-езуїтів [17, арк. 4], сестер-уршулянок [16, арк. 1-4], сестер-альбертинок [15, арк. 15], сестер-служебниць [14, арк. 11], сестер-милосердя [18, арк. 2-3]; у Коломиї – отців-езуїтів, сестер-уршулянок, сестер-служебниць [13, арк. 7, 11, 14, 17]. Свої монастирі змушені були покинути 16 отців-езуїтів та 69 сестер. А монастирські житлові приміщення та костели перейшли у комунальну власність і використовувалися за «новим призначенням» або ж стояли пустою і руйнувалися. Так, за даними звіту уповноваженого, станом на 1 січня 1947 р. в області лише 3 костели (Станіславі, Бурштині і Букачівцях) використовувалися за призначенням [23, арк. 7-8], а з 128, знятих з реєстрації, тільки 36 було «перепрофільовано» для інших потреб, зокрема: 8 – під складські приміщення, 29 – під клуби, кінотеатри, шкільні класи, а 90 – стояли пустою [12, арк. 41].

У знятих із реєстрації костьолах, згідно з розпорядженням РМ УРСР від 3 серпня 1946 р. Комітету в справах мистецтв, доручалося організувати перевірку музикальних інструментів (органів і фісгармоній) та дати пропозиції щодо їх подальшого використання. За даними інформаційної довідки заступника уповноваженого Ради в справах релігійних культів по УРСР Сазонова, протягом 9-ти місяців було проведено огляд та демонтаж музичних інструментів, окремі з яких представляли собою цінність як в історичному, так і мистецькому плані, однак не мали належного догляду. Зокрема, до таких він відносив і органи та фісгармонії у костьолах Болехова, Солотвина, Ланчина, Кут та Отинії Станіславської області [29, с. 117].

Окремі з них були демонтовані й передані для театрів Києва, Харкова та інших міст СРСР, а решту – доля невідома.

Уповноважений в області та облвиконком постійно вимагали від орга-

нізації та установ, яким була передана частина костьолів, не тільки знімати «крести, але й знищувати куполи, щоб нічого не нагадувало, що вони колись були культовими будівлями [26, арк. 31]. Після таких «косметичних переобладнань» безповоротно було знищено чимало історичних архітектурних пам'яток.

Слід зазначити, що станом на 1 січня 1947 р. на теренах області залишилося проживати понад 3 тис. польських громадян. В окремих населених пунктах та районах їх було достатньо для того, щоб створити «церковні двадцятки» та зареєструватися як самостійні релігійні громади відповідно до нового законодавства про культу. Наприклад, у Станіславі проживало 1850 віруючих, у Болехові – 136 [23, арк. 6], у Бурштинському районі – 73, Кутському – 189, Букачівському – 126, Надвірнянському – 131, Косівському – 163, Отинійському – 40, Рожнятівському – 80, Жовтневому – 26, Калуському – 26 [24, арк. 1-30]. Однак було зареєстровано і взято на облік лише релігійні громади в Станіславі, Бурштині, Букачівцях, а в лютому 1947 р. – у Болехові. Всім іншим було відмовлено або з причини відсутності священика, або з неспроможності фінансово утримувати культове приміщення та ксьондза через їх малочисельність. Наприклад, громаді Кутів (183 віруючих) та с. Ценяя Коломийського району (274 віруючих) було відмовлено у реєстрації з причини відсутності ксьондзів, оскільки майже всі вони виїхали до Польщі, а які залишилися, не наважувалися йти в гірські парафії, де активно діяли боївки ОУН-УПА. Тому віруючі цих громад змушені були лише час від часу збиратися в костелі для спільних молитв, а богослужіння не проводилися [11, арк. 39-41].

І в той же час, незважаючи на те, що в Станіславі проживало 1850 римо-католиків, було чотири костели, кілька ксьондзів похилого віку, які могли б в межах міста відправляти богослужіння, влада зареєструвала тільки одну римо-католицьку громаду, причому, віддала їй костел «Аве Марія», що був одним з найменших. Тільки після численних скарг міськвиконком передав громаді 18 вересня 1947 р. костел Пресвятої Діви Марії – колишню головну катедру римо-католицької колегіати, в якому знаходилася і родинна усипальниця Потоцьких, власників міста. Обслуговувати парафію було дозволено ксьондзу Войцеху Ольшовському (1916 р. н.) [20, арк. 51]. А щоб звільнений костел «Аве Марія» не дразнив віруючих, то рішенням міськвиконкому він у листопаді 1947 р. був переданий «для господарських потреб» обласному управлінню трудових резервів [25, арк. 25].

Букачівська парафія складалася з віруючих навколишніх сіл (у Журові було 34 віруючих, Тететниках – 14, Новому Мартинові – 35, Черневі – 13, Букачівцях – 33), а богослужіння проводив ксьондз Юзеф Сліпко (1884 р. н.) [23, арк. 6].

Бурштинську парафію та Болехівську (тут був вікарієм у 1940 р.) з дозволу уповноваженого, обслуговував ксьондз В. Ольшовський, який навідувався в ці громади раз на тиждень у строго визначені уповноваженим дні.

У 1948 р. через відсутність ксьондзів були зняті з реєстрації римо-

католицькі громади в Ценяві та Кутах [12, арк. 41]. А 27 серпня 1949 р. «за порушення законодавства про культу» уповноважений зняв із реєстрації ксьондза В. Ольшовського, «порушення» якого полягало в тому, що він без його дозволу поїхав до Бурштина, де провів передсмертні Таїнства хворого [20, арк. 79]. Однак, уповноважений настільки «роздув» справу, звинувачуючи його у проведенні самовільних богослужінь навіть за межами області, а також проведення релігійних обрядів по хатах віруючих, що у вересні того ж року він був засуджений за ст. 54-10. На волю вийшов аж у 1956 р. але до Станіслава більше не повернувся, а осів на Поділлі [34, 310-311].

З арештом ксьондза Ольшовського, опинилися перед загрозою зняття з реєстрації релігійні громади у Станіславі, Бурштині та Болахові. Що зрештою і сталося з Бурштинською парафією, яка 11 вересня 1950 р. була знята з реєстрації, а костел передано районній бібліотеці [19, арк. 27, 43, 58]. Майже через рік, після неодноразових звернень до різних інстанцій нарешті прибув у жовтні 1950 р. з Латвійської РСР ксьондз Язеп Янович Павіліаніс, який час від часу обслуговував і Болахівську парафію [20, арк. 79].

На початку 1958 р., не витримавши постійного тиску з боку владних структур, залишив парафію і виїхав до Польщі ксьондз Юзеф Сліпко. А вже 1 жовтня 1958 р. Букачівська громада була знята з реєстрації. Костел було передано під спортзал райвідділу освіти [22, арк. 64, 85].

Оскільки костел Пресвятої Диви Марії як історична пам'ятка, знаходився не в найкращому стані, а міська влада і не думала проводити ремонт, то на початку 1959 р. церковний комітет вирішив відремонтувати його власним коштом і розпочав збір грошей серед членів громади. Про це дізнався уповноважений і звинуватив ксьондза Павіліаніса у порушенні законодавства про культу (було зібрано понад 3 тис. крб.) і зняв його з реєстрації. Крім того, ним зайнялися органи КДБ. Одночасно відділ у справах будівництва й архітектури при облвиконкомі (очевидно, не без «поради» уповноваженого), на баланс якого знаходився костел, подав релігійну громаду до суду за те, що вона з часу користування костелом не провела в ньому ... ремонтних робіт, а тому, як позивач, просив суд стягнути з громади 442301 крб. 99 коп., тобто повну вартість майбутнього капітального ремонту [20, арк. 122].

Відсторонення ксьондза Павіліаніса призвело до зняття з реєстрації 19 грудня 1959 р. Болахівської громади, костел якої було передано місцевій школі під спортзал [21, арк. 85]. Суд, який відбувся над Станіславською громадою РКЦ 19 лютого 1960 р., не задовольнив просьбу відділу будівництва й архітектури, а тільки оштрафував ксьондза Павіліаніса на 3 тис. крб. Натерпівшись страху від КДБ, і сплативши штраф, він невдовзі виїхав до Латвії. А 21 червня 1960 р., за погодженням з Радою у справах релігійний культів при РМ УРСР, Станіславська громада була знята з реєстрації [20, арк. 139]. Таким чином, станом на 21 червня 1960 р. на теренах області не залишилося жодної громади Римо-католицької церкви. Трагікомізм свавільної розправи над Станіславською громадою полягав у тому, що після припинення її діяльності костел Пресвятої Диви Марії ще майже чотири роки стояв пустою і ніхто його

не ремонтував. А на початку січня 1964 р. міськвиконком спочатку прийняв рішення передати його обласному аптекоуправлінню... під склад, а в березні відмінив своє рішення і передав костел під геологічний музей Івано-Франківського філіалу Львівського політехнічного інституту [20, арк. 145]. Під час ремонту костелу, як архітектурній пам'ятці, було завдано значної шкоди, зокрема пошкоджено внутрішні стінні розписи, перероблено інтер'єр тощо. Музей було відкрито в 1966 р., який через кілька років перенесено до приміщення Івано-Франківського інституту нафти і газу. У костелі після чергового ремонту з 18 травня 1980 р. почав діяти художній музей, який знаходиться в ньому й досі. Принагідно зазначити, що з проголошенням державної самостійності України польська громада міста неодноразово просила місцеву владу повернути їм релігійну святиню, однак безрезультатно, що, звичайно, не робить честі як місцевим владним структурам, так і становленню добросусідських партнерських відносин у культурно-релігійній сфері між українцями та поляками. Тим більше, що окремі «патріоти» дуже активно вимагали повернення РПЦ греко-католицьких храмів, забраних у 1946 р., а самі теж не хочуть віддати те, що не їхнє.

Отже, політика радянської влади в сфері релігійних культів на теренах західноукраїнських областей УРСР у повоєнні роки, в тому числі й на Станіславщині, була спрямована на ліквідацію різними способами громад та монастирів РКЦ, у результаті якої на початку 60-х років в області не залишилося жодної діючої релігійної громади, хоча тут проживало понад 3 тис. громадян польської національності. Це – переконливе свідчення того, що теорія, проголошена в сталінській конституції та законодавчих актах щодо гарантії свободи совісті й віросповідань, розходилася з практикою в особі владних структур, які самі ж часто грубо порушували чинне законодавство про культу.

Сучасний стан українсько-польських відносин дає шанс виправити помилки тоталітарної системи. Це необхідно для подальшого співжиття, взаєморозуміння та поваги у взаємовідносинах між двома сусідніми народами. Немаловажну роль у кроках назустріч один одному повинні зробити й історики обох країн.

1. Див.: Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917 – 1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. – К., 1994; Білоусов Ю. Київсько-Житомирська римсько-католицька єпархія. Історичний нарис. – Житомир, 2000; Войналович В. Римо-католицькі громади України у вимірах державної релігійної політики (II пол. 40-х – 50-ті роки ХХ ст.) / Історія України. Маловідомі імена, події, факти: Зб. наук. праць. За ред. П. Т. Тронька, О. Г. Бажана, Л. А. Гречини. – К., 1999 та ін.
2. Див.: Hlebowicz A. Kościół w niewoli. Kościół rzymskokatolicki na Białorusi i Ukrainie po II wojnie światowej. – Warszawa, 1991; Hrycak J. Historia Ukrainy 1772 – 1999. Narodziny nowoczesnego narodu. – Lublin, 2000; Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR /Red. H. Kubiak. – Wrocław –

- Warszawa – Kraków, 1992; Zieliński Z. Kościół I naród w niewoli. – Lublin, 1995.
3. Див.: Грабовецький В. Сторінки літопису Івано-Франківського Кафедрального Собору Святого Воскресіння. – Івано-Франківськ, 1999; Вуянко М. Монастирі Івано-Франківська (Станіславова): перша половина ХХ ст. Історико-бібліографічний довідник. – Івано-Франківськ, 1998; Полек В. Майданами та вулицями Івано-Франківська. – Львів, 1994.
 4. Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 2 (Станіславське воєводське управління, м. Станіслав 1921 – 1939 рр.). – Оп. 7. – Спр. 538.
 5. Там само. – Ф. Р-98 (Станіславська обласна надзвичайна державна комісія з розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників, м. Івано-Франківськ, 1944 – 1946 рр.). – Оп. 1. – Спр. 1.
 6. Там само. – Спр. 2.
 7. Там само. – Ф. Р-295 (Виконавчий комітет Івано-Франківської обласної Ради депутатів трудящих, м. Івано-Франківськ, 1944 – 1980 рр.). – Оп. 2. – Спр. 3.
 8. Там само. – Спр. 38.
 9. Там само. – Спр. 80.
 10. Там само. – Ф. Р-388 (Уповноважений Ради в справах релігійних культур при РМ СРСР по Івано-Франківській області, м. Івано-Франківськ, 1944 – 1980 рр.). – Оп. 1. – Спр. 1.
 11. Там само. – Спр. 5.
 12. Там само. – Спр. 7.
 13. Там само. – Оп. 2. – Спр. 29.
 14. Там само. – Спр. 30.
 15. Там само. – Спр. 31.
 16. Там само. – Спр. 40.
 17. Там само. – Спр. 41.
 18. Там само. – Спр. 44.
 19. Там само. – Спр. 53.
 20. Там само. – Спр. 54.
 21. Там само. – Спр. 55.
 22. Там само. – Спр. 56.
 23. Там само. – Спр. 64.
 24. Там само. – Спр. 66.
 25. Там само. – Спр. 83.
 26. Там само. – Спр. 93.
 27. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917 – 1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. Кн. 1. – К.: Либідь – Військо України, 1994. – 432 с.
 28. Войналович В. А. Духовні заклади України (друга половина 40-х – перша половина 60-х рр. ХХ ст. // Укр. іст. журн. – 2003. – № 2. – С. 24-38.
 29. Лисенко О., Михайлик В. Розп'яті на хресті: Католицькі конфесії України в період Другої світової війни. – К.: Інститут історії України НАН

України, 2003. – 262 с.

30. о. д-р Нагаєвський І. Патріархати їх початок і значення в Церкві та Український патріархат. Історично-правна студія. Друге, виправлене й доповнене видання. – Лондон: Центральний Патріархальний Комітет Помісної Української Католицької Церкви у Великій Британії, 1976. – 216 с.
31. Сергійчук В. Депортація поляків з Галичини в Польщу в 1944 – 1946 рр. // Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21 – 22 листопада 1996 р.). – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – С. 274 – 277.
32. Согников М., Холмогорова Н. Узурпаторы // Интересная газета. – 2005. – № 17. – С. 3 – 4.
33. Туркало Я. Нарис історії Вселенських Соборів (325 – 787). – Брюссель: Літературно-наукове видавництво, 1974. – 320 с.
34. Ks. Józef Szymański. Kościół katolicki na Podolu Obwód Winnicki 1941 – 1964. – Lublin, 2003. – 483 s.

SUMMARY

Igor Andruhyv. REASONS AND MECHANISMS OF LIQUIDATION OF RELIGIOUS SOCIETIES AND MONASTERIES OF ROME-CATHOLIC CHURCH ARE EXPLORED ON THE WALKS OF LIFE OF STANISLAVSKOY OF REGION IN 1944 – 1960

In the article "Reasons and mechanisms of liquidation of religious societies and monasteries of Rome-catholic church are explored on the walks of life of Stanislavskoy of region in 1944 – 1960." the author describes the problems of the religious life and activity of Rome-Catholic church in Ukraine during The Second World War and after war period.